

Stopy duše 6/2020

Emanuel Hauner: Encyklopedie zapomenutého vědění (Pokračování.)

Assimilace, asimilace. (l.)

Připodobnění; přizpůsobení se nějaké věci k věci jiné.

Associace, asociace. (l.)

Sdružování, hlavně představ vzpomínáním.

Associace ideí, asociace ideí,

jest takové sdružování našich představ, kdy jedna představa bezděčně vyvolává či připomíná představu jinou buď náhle neb delším postupem, nebo svojí podobností nebo jejím opakem.

Astaroth (h.)

nebo Astoreth nebo pořečtěno Astarte. Fénická, syrská a karthaginská bohyně měsíční, královna nebes; byla zobrazována se srpem měsíčním na hlavě (jako by s rohama). Její kult původně čistý zvrhnul se později v necudné výstřednosti. V středověkých zaklínáních a spisech o magii Astaroth znamená nečistého ženského ducha pekel.

Astrální. (ř.)

Hvězdný. Cokoliv má vztah ke světu, jenž dle názoru starých jest mezi nebem, zemí a peklem.

Astrální duchové

jsou jednak padlí andělé, jednak duchové, kteří vznikli z ohně a obývají astrální svět.

Astrální lampy

jsou svítilny, jež sestrojeny uměním magickým hoří v tajemných skrýších zasvěcenců (hlavně Rosikrucianů) celá staletí bez dolévání olejem a bez knotu.

Astrální svět

jest úroveň nadéterická, svět duševního citění a chtění, druhý ze tří tvárných světů, v nichž se vyvíjí člověk. V tomto světě prodlévá lidská duše ihned po smrti, prve než jí je dovoleno vstoupiti do vyššího světa.

Astrální světlo

jest činitelem astrálního světa, působící činně při magických a theurgických obřadech. Jest to souhrn sil astrálního světa.

Astrální tělo,

neviditelná součást, obal živého člověka, spojený s fyzickým tělem pomocí etherického či fluidického těla. Jest sídlem pocitů, nositelem vášní a hlavním činitelem materializačních jevů.

Astrální úroveň.

Viz Astrální svět.

Astrolab. (ř.)

Přístroj hvězdářský, vynalezený starověkým řeckým učencem Hipparchem. Jím astrologové měřili úhle, aby zajistili v danou hodinu postavení hvězd.

Astrologie (ř.)

či hvězdopravectví jest umění předpovídati budoucí osudy lidí z vzájemného seskupení planet (oběžnic) ve chvíli jich narození.

Asura. (skt.)

Asurové jsou zlé elementární bytosti: dle esoterní nauky jsou však vysoké duchovní bytosti, spojené se sluncem.

Asyl, azyl. (ř.)

Útočiště, útulek; místo bezpečného pobytu pro pronásledované, kde nesmělo jim býti ublíženo. Právo asyly již od starověku měly chrámy a jiná posvátná místa; porušení toho práva násilím (vraždou, odvečením) bylo těžkým náboženským zločinem.

Ataraxie. (ř.)

Neochvějnost, nepohnutost, naprostý duševní klid.

Atavismus. (l.)

Zákon dědičnosti zvláštních tělesných a duševních vlastností, jakož i dědičného přenášení chorobných sklonů neb i nemocí. Atavismus projevuje se spíše u vnuků než u synů a dcer

Atharvaveda. (skt.)

Název jedné z Véd. (Pokračování.)

Karl von Eckartshausen: Kostova cesta zasvěcením do Bílé Magie (Pokračování.)

Princ byl nadmíru žádostiv zvědět i smysl těchto snů. Nechal svolati všechny učence a hadače, nikdo však z nich nebyl schopen výklad snů mu obstarati. Tu vzpomněl sobě Kosák, že mu bylo řečeno o Kostym, že je prorokem; i nechal tohoto k sobě zavolat a oznámil mu své sny.

"Princi!" pravil Kosty, "tyto sny jsou velice významné pro tebe a tvou říši. Chci je tobě vyložiti. Považuj je za výstrahu božstev a drž se rady, kterou ti dám."

Kosák nechal v nejbližším okolí, kde bylo trochu příjemno zastaviti a zříditi sobě stan. Kolem něho shromáždili se jeho rádcové a celý dvůr, načež přivolán byl Kosty a tento začal svůj výklad:

"Ona velká míra, kterou jsi viděl, princi, jak stála postavena na světové kouli, je míra času, neb vše v přírodě má své číslo, svou míru, neb svou váhu. Když dosáhl počet své plnosti, je počet uzavřen; míra se ukončí a váha došla do rovnosti. Nezměnitelné jsou tyto zákony věčna, nic nemá trvání, co těmto zákonům nevyhovuje. Množství turbanů, helmic, korun a zbroje jsou obrazné představy vnější velikosti lidské, ty všechny budou během času neviditelnou rukou z oblak, která vše řídí, celý vývoj, smeteny a srovnány proto, že to pouze dílo velikosti lidské jest. Nečiní učence moudrým vavřínový věnec, který mu byl dán, nýbrž moudrost sama, jestliže si ji osvojil. Zbroj nečiní ani rytíře a hrdinu, ale jeho činy a odvaha. Ne kněžský oděv činí kněze knězem, nýbrž jeho srdce a skutky lásky. Turban nedodává hlavě rozumu, nýbrž vzdělání a pokrok duševní a duchovní; nečiní hůl soudcovská soudce, ale sledování zákonů, které v podstatě věci věčného původu jest, vše ostatní je dílo lidské a proto

proměnlivé. Uč se proto, principi, poznávat průvodce v přírodě a ve všem věčné příčiny, nauč se tyto správně používat.

Druhé vidění je pak pro tebe ještě významnější:

Trůn, na kterém jsi seděl a jehož nohy byly z krystalů, jsou svědectvím křehkosti lidské velikosti, jež na venek zdá se sice mocnou, ale pro toho, kdo zří ku podstatě věci, jest křehkou a malichernou. Ony obří osoby, jež držely kovovou stěnu mezi tebou a národem se nacházející, jsou symbolem tvých rádců a ministrů. Jejich síla má znázornit, že mají být mocnou oporou národu a trůnu, avšak oni vybuodovali stěnu kovovou mezi tebou a národem; to značí, že použili nejužších prostředků k tomu, aby nikdo k tobě se nemohl přiblížit. Naproti tobě na stěně napsal zlatým písmem "Blaženost národa" značí: knížata nemohou skrze tuto stěnu vidět, oni čtou pouze ve zlatých písmenech, kdežto poddaný národ z druhé strany vidí pouze železnou stěnu osazenou bodáky, jež zabraňují sblížení lidu s královskými trůny.

Svítilny, které kol trůnu byly rozestavěny a od kterých pocházelo ono klamné záření v krystalu, znázorňují různé předsudky a názory učených lidí a proto pozvolna zhasínají, poněvadž jen lidskou vědou povstaly. Zvířata s cucáky znázorňují náruživost dvořanů a správců; tyto jim ponechány pomalu oslabují tu hlavní oporu trůnu a státu, tak že nakonec nemohou již sami více unést zřízení toto a následek jest: zhroucení se celého trůnu. Tvá říše, ať je sebemocnější, musí se rozpadnout, jestli ty sám tomu nepřededeš. Zhasnou ona klamná světla sám a nech svůj trůn sluncem čisté Pravdy ozářiti. Odstraň onu stěnu mezi tebou a tvým poddaným vládni podle věčných zákonů.

Třetí vidění představuje tvůj dvůr. Hlavou jsi ty sám. Prsa tvoří šlechtu, dvořanstvo, které kol tebe se nalézá. Zde sbíhají se ty největší a nejlepší síly dohromady. Mezitím vyčerpávají se ony vrstvy nižší národa, jež představují tvé nohy a na nichž vše spočívá. Přirozené jest, že stálým zesilováním hořejší části a zeslabováním části dolní, musí konečně tato dolní povolit; pod tíhou hořejší váhy vše se zřítí. Tento osud hrozí tvým národům, jestliže se nepostaráš tento zlořád před časem odstraniti."

Kosák užasl nad výkladem svých snů. "Zasypu tě bohatstvím," pravil, "když mi poradiš, jak mám předejiti rozvratu mého království."

"Nežádám od tebe žádné bohatství," pravil Kosty; "mohu-li ti být užitečným, pak je to má povinnost a radost, že mohl jsem zase jednu osobu ku pravdě blíže přivést a tu nelze nijak pozemskými statky zaplatit. Rozvrat tvé říše spočívá v nepořádku tvé vlády, neb jen nepořádek je trvalý a neměnitelný. Vše, co vede k nesouladu, jde ku zkáze, toť onen věčný zákon přírody. Co není pořádné, není trvanlivé, rozpadá se a musí se rozpadnouti, neb jen pořádek je trvalý a nemění se. Vše v přírodě řídí se určitými zákony, i zákon, účinek, následek. Toť věčná míra věcí samých. Zákony, dle kterých musí býti řízena země, jsou ty samé věčné zákony, dle kterých stvořen svět a řízeno určeni

člověka na zemi. Ten, kdo vládne, jest prostředkem ku plnění těchto zákonů. On musí se stát nástrojem těchto sil. Účelem má být blaženost celku.

Jestliže se pořádek zvrhne, rozpadnou se vlády. tys, princi, učinil tvou vůli zákonem, tvůj zájem za účel a používáš lidstva k tomu, jako prostředku tvého účelu dosáhnouti. Zpřevracel jsi stávající řád světový a následek toho bude tvé zničení. Samočinnost vývoje, aneb vůle lidstva, musí pod nezměnitelnými zákony nejčistšího rozumu spočívat a tento nejčistší a nejvyšší rozum je právě prapříčinou všeho stvořeného.

Příroda sama jest knihou jeho zákonů. On své myšlenky v slova obalil a lidský rozum je povinen tuto literu čísti.

Tvoji úředníci, tvoji kněží nadarmo pracují, chtějíce čeliti tvému a tvého státu pádu, neb oni sami bezděčně jsou součinní na jeho rozvratu. Každý z nich sám sebe učinil zákonem, své narušivosti za účel a používá daných okolností co prostředků, aby svoji ctižádost a pýchu ukojiti mohl. Není následkem toho tvůj zájem od zájmu celku odloučen? Rozdvojený zájem pak křížuje a tře se vzájemně, až se rozloží. Tak má býti božské učení zákonem kněží, On má být jim prostředkem a národ s jeho nejvyšším zmravněním má býti účelem. Pozoruj však bedlivě jednou své kněze, což není jim jejich sobeckost zákonem, jejich ctižádost jejich cílem a národ prostředkem ku dosažení jejich plánů? Čeho můžeš se ve své říši dočkat, pozoruješ-li přírodu, jiného, nežli plného rozpadnutí?"

"Ty myslíš příliš daleko," pravil Kosák; "kdo však ručí mi za to, že vše je právě tak, jak to ty říkáš?"

"Příroda, příroda," pravil Kosty, "zkušenosti a historie národů. Až přijdeš do Memphys a necháš se zasvětit svatotajům, nalezneš tam moudřejší učitele, nežli jsem já a oni ti dají vysvětlení o věcech, ku kterým můj prostý rozum je dosud malý, aby je pochopil."

Když dvořané slyšeli mladého muže o tak velikých a vážných věcech mluvit, ohrnuli své nosy a radili princi, aby další cestou se neobíral. Jako důvod uváděli, že vážné záležitosti říše vyžadují rychlý návrat prince a následkem toho že nelze tak dlouhý čas jemu býti vzdálen, jaký vyžadují kněží od těch, kteří se do všech tajů chtějí nechat zasvětit. Též je na uváženu, že dědičný princ má býti vyučován věcem, které nikdo z dvořanů by ani neviděl, ani přítomen nebyl a které vůbec jsou neznámy.

Věrní dvořané v obavě o vznešenou osobu Kosáka, neradili by mu, aby se vydával svévolným a nejistým nebezpečím. Kdyby však prince dráždila zvědavost, tu může přec tato tajemství skrze třetí osobu zvěděti, která by Kostyho do Memphys doprovodila a tam zasvěcení sebou prodělala. Na konec byla Sorach, Kosákova první milenka k tomu vyvolena, aby princi celou záležitost rozmluvila a před nebezpečím, jeho životu takto hrozícímu, jej varovala. Ona používší pak plně moci svého půvabu, snažila se o to, aby

Kosáka přivedla na jiné myšlenky. Aby se celé věci dalo více váhy, vyjednávalo se též s osobním lékařem princovým, aby svým vlivem byl součinným. Tento pak poukázal prince na to, že měl by mít nějaké přednosti před Kostym, že ten, kdo se chce nechat zasvětit, musí plné tři měsíce úplně všemu styku se ženami se zřít a osamělému přemýšlení se věnovati. Tento změněný poměr jeho života - dosud nezvyklý, musel by bezesporně nějakých následků při něm zanechat, neboť zvyk je druhá přirozenost a vážné přemýšlení a osamocení mohly by mít co následek zádumčivost jeho povahy.

Vzdor tomu všemu nechtěl se dát Kosák přec jen od svého předsevzetí zvrátit, až na konec nechal k sobě zavolat vrchního kněze.

"Ty znáš," pravil k němu, "všechny ty důvody, které jsou mi předkládány, abych upustil od další cesty do Memphys. ty však také víš, že musel jsem slíbiti svému umírajícímu otci na smrtelné posteli, že nechám se od kněží v Memphys umění vladařskému vyučit." (Pokračování.)

Vin: Kapitoly o astrologii: (Pokračování.)

Horoskop státu III.

Jest všeobecně známo, že v roce 1904 dovedlo Japonsko využití příznivých vlivů politického horoskopu, nečekalo na formální vypovězení války, přispíšilo si s vlečnými operacemi a dovedlo také včas válku proti ohromnému kolosu ruskému vítězně skončiti. Rovněž Angličané znali ve světové válce význam svých politických horoskopů. I Němci ve válce stále spoléhali na příznivé předpovědi svých astrologů, že válka musí skončiti pro ně vítězně. Snad však jejich astrologové dosti přesně nerozlišili, že skopec současně odpovídá i Německu i Anglii.

V předcházejících člancích jsme si ujasnili, že pro každý horoskop, tedy i v našem případě pro náš kvartelní horoskop státu, musíme zase mít dva pevné body, totiž určitý okamžik časový a určité místo na zemi.

Příslušný okamžik časový, totiž vstup slunce do znamení skopce, raka, váhy, kozoroha nelezneme v efemeridách. Anglické efemeridy jsou konservativní a drží se staré astrologické zásady, že astrologický den začíná 12. hodinou polední a proto všechny údaje anglických efemerid platí každého dne pro 0 poledník, pro 12. hodinu polední. Německé efemeridy obsahují též udání délky, deklinace a šířky pro slunce a ostatní planety pro 0 poledník, avšak pro 12. hodinu půlnoční, tedy tak jak počítá se den občanský. Zdánilivě jest to výhodnější, také celkem jsou obojí efemeridy přesné a počítá se stejně přesně jak podle prvních tak podle druhých. Musíme si vždy jen uvědomiti, pro kterou hodinu platí údaje knížky, kterou po ruce máme. Jedné věci však nutno bedlivě dbáti a to údaje hvězdného času. Vznikající rozdíl ukáži na určitém příkladě až vysvětlím něco o rozdílu středního času slunečního a času hvězdného.

Většině čtenářů jest ovšem pojem „střední čas sluneční“ znám. Poznamenávám jenom proto, že na stejném poledníku nastupuje střední čas sluneční současně, avšak rostoucí vzdálenosti např. od poledníku nultého, roste i rozdíl středních časů slunečních určitých míst. Mezi středním časem slunečním a časem hvězdným jest každodenní rozdíl 3 min. 56.55 vteř., způsobený otáčením naší země kolem své osy a jejím současným postoupením v prostoru při jejím oběhu kolem slunce. Při korektuře středního času slunečního na čas hvězdný rovná se tedy: 24 hod. = 3 min. 56.55 vteř., 12 hod. = 1 min. 58.28 vt., 1 hod. = 9.86 vt., 30 min. = 4.93 vt. Tato korektura musí býti vzata v úvahu při každém středním času slunečním, který při počítání horoskopu nám přichází k uplatnění.

Příslušným bodem místním, pro který se horoskop kvartelní staví, jest vždy poloha hlavního města jednotlivých států. Pro Londýn je to 0 poledník, myšlená čára přes jednu z kupolí hvězdárny v

Greenwichi. Pro jiná místa jsou polohy jich rovněž udány buď pro hvězdárnu, neb jiná významná místa a v příručkách si je snadno zjistíme. Uvedu jen tak příkladem:

Praha	50 st. 5.3 min. sev. š.,	14 st. 25.4 vých. d.
Varšava	52 „ 13.1 „ „	21 „ 1.8 „
Bukurešť	44 „ 25.6 „ „	26 „ 6.3 „
Bělehrad	44 „ 49.8 „ „	20 „ 27.3 „

Míru obloukovou si převedeme na míru časovou. Při tom 15 st. = 1 hod., 1 st. = 4 min. Časové, 1 min. oblouková = 4 vt. časové a máme vzdálenost těchto míst od 0 poledníku vyjádřenou časem, u kterého bychom vždy ještě musili bráti korekturu středního času slunečního pro čas hvězdný při jeho použití:

Praha	—	hod. 57	min. 42	vteř.
Varšava	1	24	07	
Bukurešť	1	44	25	
Bělehrad	1	21	49	

Tedy příklad o používání efemerid anglických a německých a aby nebyl komplikován ještě východní délkou pro Prahu, vezmeme si jej pro Londýn a to pro jarní horoskop 1935.

Hvězdný čas anglických efemerid pro 12. hodinu polední a 21. března jest vyznačen 23 h. 52 min. 18 vt. Hvězdný čas efemerid německých pro 12 hodinu noční a 21. března jest vyznačen 11 hod. 50 min. 20 vt. Je tedy rozdíl těchto dvou časů 12 hodin, avšak 12 hodin středního času slunečního a nesmíme zapomenouti na korekturu pro čas hvězdný, který činí 1 min. 58 vteřin. Rozdíl sice zdánlivě nepatrný, avšak, má-li horoskop býti přesný, nesmíme jej opomenouti.

Nyní počítáme podle efemeridy anglické: délka slunce 21. března 29 st. 56 min. 47. ryby 22. března 0 st. 56 min. 19. vt. skopce.

Pomocí proportionálních logaritmů bychom velmi rychle vypočetli hodinuz a minutu, kdy slunce do znamení skopce vstupuje, avšak anglické efemeridy na zvláštní další stránce mají již zvláště údaje pro takovéto význačné vstupy a tam nalézáme 1 hod. 18 min. af = odpoledne.

21. března hvězdný čas	23	hod.	52	min.	18	vt.
	+	1	18			
<hr/>						
		25	10		18	
	—	24				
<hr/>						
dá nám výsledek		1	10		18,	

což jest Rektascence X. Domu kvartálního horoskopu. Tuto bychom si nyní zase předvedli na míru obloukovou a pomocí logaritmů vypočetli délku X domů. A potom postupovali s výpočtů domů

dalších.

My však máme efemeridy německé a to pro dvacetiletí 1931-1950 a nalézáme: délka

pro dvacetiletí 1931—1950 a nalézáme; délka
slunce 21. března 29 st. 27 min. 0 vteř. ryby
22. „ 0 26 33 skopce

a zjistíme správně, že vstup slunce do znamení skopce nastane v 13. hod. 18 min. po půlnočním čase. Takže:

21. března hvězdný čas	11 hod.	50 min.	20 vteř.
	+ 13	18	—
<hr/>			
	25	08	20
	— 24		
<hr/>			

dá nám výsledek 1 08 20

a vidíme, že by tato Rektascence byla jiná, nežli při počítání předchozím, kdybychom nepřipočetli korekturu

12 hodin	+ 1	58
takže teprve nyní		

výsledek	1	10	18
----------	---	----	----

jest souhlasný s naším výpočtem podle efemerid anglických.

Výklad domů horoskopu kvartálního ovšem se liší od výkladu domu nativity. Uvedu zase jen příkladem: První dům představuje lid ve všeobecném slova smyslu, stát s jeho obyvateli. Druhý dům majetkové poměry, blahobyť ve všeobecném smyslu atd. Slunce jest signifikátorem pro monarchy, prezidenty, všechny osoby vládnoucí. Měsíc představuje národ, lid v širším slova smyslu. Mars jest velitelem válek, zápletek atd.

Ohledně zemí odpovídá:

Skopec: Německu, Anglii; Býk: Polsku;
Lev: Francii, Československu; Váhy: Rakousku;
Vodnář: Rusku.

Ohledně měst odpovídá:

Skopec: Berlínu; Blíženci: Londýnu; Lev:
Praze; Panna: Paříži; Kozoroh: Moskvě atd.,
atd.

Původní přidělení připisuje se Ptolomaiovi, ale se změnami hranic jest v tomto směru stálý další vývoj, pozměňování a hromadění pravidel. Jedno jest jisto, že jest mnohem snadnější zabývatí se pouze nativitami, neboť horoskopy států vyžadují již rozhledu a nestranného, nadosobního úsudku astrologova, aby nebyl výklad horoskopu skreslen. (Pokračování.)

Petr Klíma Toušek: Jan Amos Komenský: Ráj srdce

Přepis přednášky, konané dne 5. února 1950 pro Společnost pro mystická studia v Praze.

České dějiny náboženského myšlení jsou jednak kusé a jednak velmi chudé. Dobá náboženská obnova počíná již stoletím čtrnáctým. Teprve o jedno století později započíná husitský odboj a v jeho rámci se rýsuje světlá stránka Jednoty českobratrské.

Jednota českobratrská založená jihočeským sedlákem Petrem Chelčickým (1390-1460), nebyla snad nějakou kontemplativní společností jako Albigenští aj. Působila hlavně na obnovení křesťanských mravů a zjednodušení náboženského života s vyloučením mnoha zbytečných obřadů a pověr. Kontemplativní život, který je hlavním námětem naší dnešní přednášky, vnesl tam teprve po bělohorské tragédii náš velký učitel Jan Amos Komenský.

Život Komenského měl jistě velice málo světlých okamžiků, kdy se dušička může vyhřívat na výsluní pozemského štěstí. Narodil se r. 1592 v Konině u Uherského Brodu, v chudém kraji moravského Slovácka a již v roce 1604 mu zemřel otec a ještě téhož roku také matka. Odešel do Strážnice k své tetě a tam navštěvoval elementární školu a teprve v roce 1608 navštěvuje latinskou vyšší školu bratrskou v Přerově. Byl žákem Tomáše Dubina, na něhož dohlížel biskup Jednoty Jan Lánecký, jehož přízeň si záhy získal.

Výchova dětí českobratrské Jednoty byla dosti přísná. Bylo dbáno hlavně přísné morálky, pěstovala se také sebekázeň, služba bližním a nesobecký život. Jednota netrpěla mezi sebou členy, kteří vedli ohošlivý život. Domnívala se jíti po stopách

Kristovy nauky, nekaldla hlavní váhu na slepou víru, nýbrž hlavně na dobré skutky. Obce této Jednoty byly skutečně vzorné a také se těšily přízni mnohých šlechticů. Také výchova byla mladému Jánůvi Amosovi dobrým průvodcem na jeho další životní pouti a pomáhala mu vésti těžký strastiplný život až do vysokého stáří.

Z Přerova odešel Komenský r. 1611 na akademii Herbornskou (Nassavsko), i tu byl žákem vynikajícího theologa a konektora bible, Jana Fischera (Piscator), a mladistvého učence Jana Jindřicha Alstedia, od nichž získal širší názor na věci lidské, jmenovitě i na vědění jaké si tehdejší theolog mohl osvojit.

Jeho hloubavou povahu, nadání pozorovati věci i reformátorskou snahu potvrzuje snaha zapsati pro své krajany spis „Divadlo veškerenstva věcí“, kde hodlal popsati projevy přírody podle tehdejších názorů. Kromě toho již tehdy sbíral látku pro velký Slovník jazyka Českého. Mladý student ukazuje tu slibný talent, velkého myslitele, reformátora a hlavně pedagoga. Zastával úplně revoluční názor, že jeden experiment je lepší než tucty hypotéz. Nebál se ani mnohých zklamání, jaké mu přinesly jeho pokusy, zejména na poli náboženské psychologie. Pozdější spisy „Světlo ve tmách“ aj., kde hrají velkou roli věštby Poňatovské, blouznivců Kottera a Drabíka, jsou takovým nešťastným pokusem.

Po krátkém pobytu na slavné univerzitě v Heidelbergu, vrací se do vlasti. Zdá se již, že v té době navázal duchovní spojení s ním. protestantským pastorem, který měl vliv nejen na jeho pozdější život, ale také na jeho tvorbu.

Jan Valentin Andres (narozen r. 1586 v Herrenbergu Württ.) proslavil se již jako mladý theolog tajupným spisem Chymická svatba Christiana Rosenkreuze, což je jakási snůška jednak hluboké duchovní moudrosti, jednak také břitké satyry na tehdejší řádění nepravých alchymistů. Autor se ovšem ve starém věku zřiká autorství. Nejen tato kniha, ale i mnohé jiné byly dobrým vnadidlem mnoha nepravých řádů bratrstva R. C., při získávání prosebytů, jímž sliboval fantastické a nemožné věci. Jestliže sám Komenský vystupuje ve svém Labyrintu, proti těmto dobrodruhům, tím ještě neklade vinu svému duchovnímu učiteli.

Ve věku 24 let již přijal kněžské svěcení a byl již před tím (r. 1614) správcem latinské školy v Přerově. Po čtyřech letech nastoupil na ísto kazatele a správce školy fe Fulneku, kde se také oženil. Tam také prožil pouze jenom tři šťastné roky manželského štěstí a klidného života.

Velká vichřice třicetileté války se valila na střední Evropu, jíž byli postiženy ve větší míře i české země. Život Komenského tím byl zasažen na nejcitlivějším místě. Do té doby byl náš pedagog ještě šťastným manželem, optimistou, který by v takovém stavu nikdy nenapsal svůj Labyrint.

Ještě v té době studuje náš reformátor dva pozoruhodné spisy Andresovy a sice Peregrini in patria errores (O bloudění poutníkově po vlasti), kde je vyličení veškerých bled, jak sám Komenský o deset let později mistrně zpracoval ve svém pověstném Labyrintu světa. Kniha byla původně meditací na úvodní větu z biblické knihy Kazatele: „Marnost nad marnost, všecko je marnost.“

Pesimistické kapitoly přímo rozkleptávaly, pudové radosti starého Adama a u vnímavých duší, připravovali stezku do vnitřního života. Ukazovaly na egyptskou tmu v duši starého čověka, kde vůle, cit a rozum jsou znásilněny, nikdy nenesytnými loupeživými smysly.

Světlým protějškem této pesimistické knihy je druhé dílo Andreovo Civis christianus (Poustevník křesťanský), kde živým stylem a s přesvědčivostí duchovního nadšence opěvuje návrat biblického marnotratného syna, do věčného duchovního domova. Ironie osudu! Obě díla Andreova zapadla bez povšimnutí v prach regálů starých středověkých knihoven. Nebyla přeložena ani do německého jazyka. Zato v obohacené a důkladné přepracované formě jakou jim vtiskl Komenský, byla přeložena do všech světových jazyků, hlavně kulturních národů. Labyrint světa a ráj srdce, staly se vedle bible nejčtenějším dílem a útěchou exmulantů v jejich strastném vyhnanství: „Nevzali jsme si nic sebou, nic, jest po všem veta. Pouze bibli kralickou a Labyrint světa.!

Osudný listopad nešťastné bitvy bělohorské, zasáhl jako zlověstný blesk do jeho plánů a rozpočtů a svými přímo katastrofálními účinky pro nekatolíky rychle mu rozmetal štěstí rodinné.

Vítězná katolická armáda se záhy rozlila po celé vlasti. Španělští žoldáci obsazují Fulnek a on je nucen hledat na různých místech provizorní útulek. Manželku a obě malé děti zanechal prozatím ve Fulneku. Pouze na jeho hlavu je vypsána cena a jemu bylo vyhrožováno trestem smrti. Nastala pro něho křížová cesta, osudem pronásledovaného apoštola křesťana, jakí ho s krátkými přestávkami pronásledovala celým jeho budoucím štěstím.

Po mnoho měsíců bloudí v různých koutech naší vlasti a sám potřebný útěchy posiluje svoje ovečky v jejich truchlivém údělu.

Nesnází neubývalo! Českými kraji se přehnal drsný mor a nešťasný psanec ztrácí nejen obě děti, ale také svoji věrnou a krásnou manželku (r. 1622). Pohromy vlastní, ale také celé církve změnilly optimistickou mysl vetlivého kazatele. O tom svědčí jeho dva spisky (Nedobytný hrad jméno Hospodinovo 1622 a dílo O sirobě).

Ve spisku Truchlivý tj. smutné a tesklivé naříkání. Tam mluví sám o sobě, že nemoha v noci úzkostí spáti, rozvítal a hledal útěchy v modlitbě s bibli. Marně se před tím utěšoval rozumovými uzávěry. V Novém zákoně Kristus ukazuje, jak je prospěšné býti člověku pokořenu, protože slouží věčné jeho blaženosti.

Křesťanství má také na tomto poli svoje nesčetné nedostatky. V dobách bídy, neštěstí a jiných ranách osudu nedovede skýtat rozumovou útěchu. Samo je pouhou odníží židovského kultu a ouze jakousi prorockou školou k uskutečnění neosobního života v nitru. Metody, jaké jsou tu odávány jsou vesměs určeny pro duše věřící a hlavně pro duše citového založení. Třebaže zná jistě také stezku nezištné a neosobní práce ve vůli boží, nepodává nic člověku skeptickému a rozumovému.

Praktické duchovní školení brzy upadla v zapomenutí a již ve druhém století byl zapomenut vlastní účel křesťanství. Povýšením na státní církev ve IV. Stol. bylo jádro křesťanského učení úplně zabito a křesťanští církevní otcové jako Tertulián se chlubí, že věří věci nesmyslné. Nebude jistě bez zajímavosti, když připomeneme, že také staré židovské náboženství není na tom lépe.

Mnohé, jistě uchvatí bohohvězda Starého zákona, ale málokdo si povšimne, že věda o duši je tu úplně v plenkách. Duše je pouze krev, život znají jedině duše svaté a hlavně ty, které prošly prorockým školením. Ostatně tato verze je také učením evangelistů. Některé scholadické školy měly přepracované některé i dosti hluboké filosofické systémy. Škola Wilhema z Roccam (něm. františkán 1270-1347) učila dokonce, že

veškeré zjevy jsou pouhá jména a tvary a za nimi není žádná reality. Takový názor zastává také vyšší učení Védanty zv. Advaita.

Vzdělaní klasikové, pozdější humanisté, viděli tento nedostatek a hlásili návrat ke klasické filosofii. Stoicismus takového Epicteta Marka Aurelia, dovedl i filosofickými důkazy skýtat útěchu pro nešťastně trpící duše a jejich nauky a rad jsou dodnes stále ještě živé, svěží a úspěšné.

Čeští bratři původně pohrdali naukou starých kalsiků, jak Sám Komenský cituje na mnoha místech svých děl. Spoléhal se jen na slepou víru a proto cítili takové utrpení dvojnásob.

Konečně vyšlo císařské nařízení o tom, že nakatolíci nebudou v korunních zemích již trpěni. Kdo se nenavráti do lůna samospasitelné katolické církve, ten bude vyhnán ze země.

Před tím dlí náš apoštol na statcích Karla staršího ze Žerotína v Brandýse nad O.

Šlechtic černý císařskému domu měl zvláštní výhody a pod svou ochranou skrýval v domě dvacet čtyři knězů bratrských.

Pod Klopoty, nad strání naproti městečku Brandýsa nad Orlicí žije Komenský již jako kontemplativní křesťan a čte pilně citovaná díla Andreova, která nám skýtají útěchu. Tam se rodí jeho pověstný Labyrint světa a Ráj srdce (Lusthaus srdce), jak vysvítá z věnování svému ochránci. Tam také čteme datum 13. rosince 1623.

Medituje celé dny a noci o příčinách utrpení, přicházel Komenský stále a stále k novým poznatkům, jak nám je uložil ve svých dílech. Tam došel k dokonalému poznání o mnohostech zevního života a také viděl, jak zevní náboženská víra je nedostačující.

Ponořen do svých myšlenek, nechával často definovat řed svým duchovním zrakem celý svůj život, hledaje příčiny běd. Vzpomínal na svoje radosti mládí, na přísnou výchovu ve Strážnici. Proč je člověk nešťasten. Šťastné mládí nezná dlouhého duševního utrpení a také zvířata trpí hlavně bolestí fysickou. Jiné bolesti velmi rychle zapomínají.

Jako poslušné dítko neměl svojí vůle a tím také neměl žádných starostí. Podřízen zcela rodičovské autoritě, byl přesvědčen o všemohoucnosti svých rodičů a pod jejich ochranou neměl se již čeho obávati. Když taková pevná víra rodičům oddaného dítěto ho činila šťastným; proč by ho nečinila šťastným živá víra v Boha.

Jeho víra ještě nepronikla do hloubky . Milovat Boha v době pronásledování, běd a neštěstí, to ještě v životě nepoznal. Miloval v dobách jasu sluného a šťastného života, v dobách, kdy prožíval věci příjemné a neznal onoho děsného pekla, pronásledování, neštěstí, ztráty majetku a trpkého vyhanství. Uznal, že taková víra ještě není žádnou věrou a trpělivý Job, který byl přece jenom pohan ho zahanboval.

Přišel k poznatkům, že jeho utrpení vyvěrá z neočištěné a neovládané mysli, která se nemůže vzepříti myšlenky nežádoucí. Snad měli dokonce i stoikové pravdu, když učili, že svět se skládá z protikladů, jaké jsou v nestálých proměnách. Zvyknout si na věci nepříjemné, jistě by dovedly vyléčiti chorou mysl. Ten, kdo se otužuje věcmi nevítanými, nežadoucimi, ten jistě již snadno snáší věci a stavy příjemné. Třebaže viděl, že je to myšlenka správná, zahnal ji jako myšlenku pohanskou a nekřesťanskou.

Křesťanství učí snášet veškerá utrpení jenom pro Krista, nésti za ním jeho kříž.

Takoví jsou praví následovníci Kristovi, jací byli v dobách apoštolů. Jejich život byl vzorem béd, snášení protivenství, utrpení a k tomu ještě jim hrozila každým okamžikem mučednická smrt.

Radost, bolest, světlo a temnota, dokonce dobro a zlo, to vše pochází jedině od Boha. „Já jsem Hospodin a není žádného více. Kromě Mne není Boha. Přepásal jsem tě, ačkoliv Mne neznáš...“ praví božský hlas k prorokovi Isaiášovi (XLVI/9.). Tamtéž nalézal ještě silnější výroky, jakým se i sami bratrští kazatelé vyhýbali... „Já tvořím světlo, a tvořím tmou, ůsobím pokoj a tvořím zlé, já Hospodin činím to všecko...“ (XLV/5-7.). Jestliže vše přichází od Boha, pak je nutno pohlížeti na tzv. Zlo v jiném světle. Vzpomínal různé bolesti mládí, k. př., když stará kořenářka mu zdvihala spadlé mandle. Tehdy měl silně oteklý krk, trpěl velkou bolestí a tu mu kořenářka masáží rozpuštěným máslem jeho bolest ještě zvětšovala. Matka stála při tom netečná, mezitím co on tehdy trpěl. Později se dozvěděl, že taková bolestná rocedura ho zachránila před daleko horšími následky.

Také věčná Příroda je naše matka, která nás láská, pečuje o nás a vede nás vpřed. Kdo však jedná proti jejím věčným zákonům, kdo ruší její jednání, její harmonii, ať již vědomě neb nevědomě, tomu se stane přísnou trestající macechou.

Vše jest tudíž účelné, vše je určeno k našemu dobru, pokroku a spáse, jestliže tomu chceme správně porozumět. Jinak je v přírodě neustálý boj, kde je slabší požíráno silnějším. Takový je věčný tok života. V projevené přírodě, který ukazuje největší svoje rozpjetí v oblasti hrubých smyslových vjemů. Kupodivu, že v době snění toho nevnímal. Snil své šťastné sny o mládí a radosti a ráno se probouzel opět k děsné skutečnosti.

V naší tupé dětské nevědomosti se proti takovému utrpení vzpouzíme, reptáme a naříkáme. Přesto mají tyto bolestné stavy v sobě mnoho dobra, právě tak jako masáž zanícených mandlí, jakou na něm prováděla nemilosrdná kořenářka. V dobách utrpení ještě více se nás nezmocňuje přehnaná bujnost, zpupnost, dokonce ani pýcha a jiné necnosti. V dobách utrpení jistě drobně rosteme, schraňujeme věčné nepomíjející statky, které se tak snadno rozhazují v době štěstí a smyslových radostí.

Naříkat nad nešťastným osudem jest tudíž nekřesťanské, nemožné, ale také neúčinné. Ať chceme, nebo nechceme, sami si musíme vypít kalich hořkosti až do dna, jak nás učí křesťanské náboženství. Proč si neustále raději nepřipomínáme ono božské odhodlání: „Ne má, ale Tvá vůle se staň!“

Jeho víra měla svoje nedostatky, nebyla to ani víra živá ani pravá víra křesťanská. Proto jej také opustila v dobách bídy, neštěstí a zouflavosti. Jistě není o nic lepším než ti ostatní zevní křesťané, kteří se modlí pouze ústy a jejich srdce je chyceno do žádosti po věcech tohoto světa. Nemá správného synovského ostojce k Bohu, jak se vyžaduje od křesťana. Jeho dosavadní ostoj k Bohu byl postojem pouhého služebníka, šilhajícího neustále po odměně. Miloval Pána a sloužil jemu s nadšením pouze v dobách požeňaných, kdy se vyhříval na výsluní pozemského štěstí a radosti. Takto žil stále v temném klamu samolásky, žil životem starého Adama, nepřítele božího, jak tu krásně líčí moudrý Jan Valentin Andrea. Jeho náboženství nebylo živé, byla to jen pouhá formalita, zděděný zvk a nic jiného. Nyní bude třeba mýti cesti do nitra, svléci ze sebe starého člověka, který si tak rád hová v teplém hnízdečku světa dokavad mu nezakrotí krk nemilosrdná smrt.

Avšak nastoupil do boje proti staré přirozenosti a potíral staré zakořeněné zvyky a najít pak bezpečný útulek a ráji chťiče oproštěného srdce, k tomu je třeba odhodlat se k nadlidskému boji o bytí a nebytí. Nyní byl již pevně přesvědčen, že tak musí učinit, byť by sám měl při tom zahynout. Ostatně již nemá co by ztratil. Až jeho očištění vůle se spojí s vůlí boží, tu s ním utvoří dokonalou Jednotu, tu teprve bude konec utrpení.

Nyní viděl již zcela jasně a zřetelně, odkud pocházel onen strach, který se ho tak často zmocňoval, ona tesknost, skrývání se, ono darebné kolotání mezi obavami a nadějemi a jiná zla.

Sám píše ve svých dílech: Tak tedy samosvojnost (osobní sobectví) jest, když člověk zapomene, že z Boha má bytnost, život, radu, sílu a všecko má a boží vůlí věcí všeho světa jdou a tak i naše věci vlastní; on doma sobě obzvláštní svou kancelář zaráží, sám ze sebe vůli, rozum, radu, sílu, světlo a život bráti chtěje.

Jsou pak (chceme to částečněji pro plnější porozumění rozebrati) dvě částky osobního sobectví. Stavení sebe samého za počátek a za cíl, tj. chtíti pro sebe a sebou býti, ještě onomu tvorů nenáležitě, toto nemožné. Bůh sám jest ten, pro něhož všecko bytí (totiž k slávě jak směřovati) má a jímž tak se státi musí. Viděli jsme zajisté na symbolu kola, že centrum samo o sobě jest a všecko pospolu; okřlšek jeho tolikož vůkol jda a odevšad sám do sebe vchází.

To znamená, že Bůh sám od sebe a pro sebe jest. Ale paprsek žádný (rozuměj tj. tvor sám) toho nemá, než táhne se přímo od centrum, k okolku a od okolku skrze samého sebe se obrací, což znamená, že tvor každý z Boha počátek a trvanlivost bere a zase zpět k Bohu se navraceti má, milováním totiž a vděčností; to jest cíliti k slávě Boží (Komenský totiž jako odchovanec tehdejšího křesťanství nezná cesty jiné. Jistě nevníkl do hlubin alchymistické tajné filosofie, která znala prastarou stezku egyptského královského umění, jakou přinesli do Evropy Arabové).

Ale falešná samoláaska, aby člověk jenom sebe samého za cíl sobě stavěl, to jest, sebe samého miloval, a sobě samému přál, o sebe samého se staral; a zatím aby také sebe sám počátku sobě dělal, to jest u sebe sám rozuma a rady hledal a vlastního při všem zdání následoval, což není nic jiného než kdyby jako paprsek ze sebe oblouk nebo dokonce kolo udělati chtěl. Nebo co tím působí? Jedině že nevyhnutelně z jedné strany z centrum, z druhé strany z okolku vysmekne, a tak jistotně z kola vypadne (Hlubina bezpečnosti k. V).

My vidíme, že původ bídy a neštěstí je podle Komenského je tehdy, když člověk zapomíná na svoje nitro, tak jako přímká vzniklá ze středu kružnice, domnívá se na okraji této, že je věcí o sobě. Poněvadž jsme oklamány těly, výchovou a halvně zvykem, zapomínáme na svoji vnitřní podstatu, která v hlubinách srdce je čistým blahem a ztotožňujeme se s osobností. Tak pojídáme střídavě sladké a trpké ovoce ze stromu dobra a zla, poněvadž život v přírodě se rodí v boji s protikaldy. Bude tudíž zapotřebí hledat aspoň občas v myšlenkách náš pravý domov, kde je duše sama šťastným božským dítětem. Takové stezky směřující ke spojení s vnitřní podstatou se ovšem nikdy neučí a kněží všech vyznání se jim vyhýbají.

V takových chvílích duchovních meditací nacházel Komenský nejen velké uklidnění, ale také jeho nitro uzrávalo pro pozdější duchovní zasvěcení. Sám byl později přesvědčen, že očista mysli a charakteru jest právě jako bolest sama, nejen dobrou

přípravou, ale také oním pevným základem ve skále, na němž má být postavena duchovní stavba vnitřního člověka. Tato jistě nebude zničena životními bouřemi a jinými nepředvídatelnými událostmi, jako budova stavěna na písku, jak o ní mluví evangelium.

Jak dlouho prodléval ve svém úkrytu, nevíme. Víme jeno, že tam napsal kromě jiných oba spisy Labyrint světa a Ráj srdce, které vyšly teprve r. 1631.

pravděpodobně v Lešně. Načež znovu přepracované a mnohými pozdějšími zkušenostmi doplněné, vyšly r. 1633. Nečež se staly světovými díly v rouše, jak je čteme ještě dnes.

V té době často jistě skýtá útěchu členům Jednoty, kteří buďto se ukrývali po lesích anebo putovali do ciziny. Většina jich raději obětovala svoji vlast, své příbuzné a majetku s holými rukami velmi pracně vydělávali svůj exulantský chlebiček. S katolictvím nechtěli mít již nic společného. Jednak viděli španělskou hrabivost a krutost a prostý náboženský fanatismus, jednak se jim protivilo hrubé násilí, jakým zejména žáci Loyolovi vtloukali do tvrdých českých lebek katolický imperialismus. Ovažovali papežství za šarlachovou nevěstku z Apokalypsy a byli hlavně přesvědčeni o brzkém jejím zániku.

Proto také ona celá řada všelijakých podivných proroctví z oné doby. Nechci tu citovati blouznivé nesmysli takového Mikuláše Kottera ze Šprotavy o vítězství Bedřicha Falckého nad jeho protivníky a mnoho jiné. Komenský, který neznal dostatečné nebezpečí astrálních klamů a oblast podvědomé fantasie, si jimi utržil dosti blamáže.

Nebýti těchto klamných věštek, jistě by mnohý český bratr zůstal doma a přijal na oko samospasitelnou katolickou víru. Do jeho nitra sice žádný jezuita neviděl, ale i takové tajné křesťanství mělo potíže. Zpověď a svátosti byly ovinné. Farář byl jedinou autoritou proti jaké nebylo odvolání. Ovečka musela chodit do kostela pouze k němu a také on uděloval svátosti. Mohl třeba o půlnoci udělati v takovém podezřelém domě osobně prohlídku a kdy mu napadlo zavolal si si takovou nespolehlivou ovečku k výslechu a zkoušel jí ve víře. Podle nálady uděloval mnohdy velmi těžká pokání, pouť do dalekých míst anebo potupné tresty na pranýři. K tomu ještě používal různá individua za své donašeče, před kterými se šlo již velmi těžko uhlídat.

Takovou moc dává farářům samosmasitelné vírkevní právo a my vděčíme jedině socialistům, že toto moc se již počátkem stol. XIX. Aspoň u nás nevykonává. Pak se již nebudeme divit oním bratřím, kteří nechtíce být podobně šikánovány raději prchali do ciziny.

Komenský odešel po nějakém čade také za hranice, poněvadž ani ruka Žerotínova nebyl dosti silná, aby vzdorovala jezuitům jejímž úkolem bylo pojistit v Evropě aktolické imperium, tolik zpusťosené nejen Martinem Lutherem, ale také jinými netušícími reformátory.

Jeho pobyt v Lešně byl opět velmi plodný. Tam také si opatřil velkou knihovnu, která v r. 1554 se stala kořistí plamenů. Byla to švédská soldateska, která vyplanila a zapálila Lešno, útulek českých emigrantů. V té době prchl Komenský do Modesdorfu a při návratu našel ouze jenom ohořelé zdi. Také jeho literární práce na českém slovníku po celých třicet let vzalůa za své.

Počátkem r. 1628 obrací se Komenský dopisem na svého učitele a žádá ho o vysvětlení některých mu nejasných bodův jeho dílech. Dne 4. září 1628 je přijmut Andreem za duchovního žáka a učitel mu sděluje, že mu vyhrazuje členství v jeho duchovní společnosti (Sociates Christiana), kde bylo shromážděno několik duchovních velikánů tehdejšího protestantského světa. Byli to lidé věnující se duchovní praxi meditací a pracující za realizování Boha v člověku. Mistr Jakub Böhme neby již tehdy mezi živými. Zato jeho díla putovala hlavně ve Slezsku a Sasku v četných opisech. Praktický spis Cesta ke Kristu vyšel již dříve tiskem. Den, kdy žák nalezne svého duchovního učitele, ovšem učitele osvíceného, takového, který sám uskutečnil v sobě vnitřní poznání, patří k největším událostem jeho života. Jistě, že je to oprávněné. Tak jako zevní rodičové zplodili jeho fyzické tělo, právě tak plodí duchovní učitel v mrtvém nitru svého žáka novou bytost duchovní. Převádí ho ze světa hrubých smyslových vjemů do jemnějšího světa tvůrčí fantasie, odtud do světa idejí, až konečně mysl žákova se ztrácí pouze v jediné myšlence – tj. Bohu. Proto byl takový duchovní učitel nazýván také duchovním otcem.

Zevní člověk se rodí a umírá v prachu země a svými duševními silami dosahuje pouze astrální sféry, tj. Světa klamných a démonických planet. V nás ukrytý pračlověk (Kristus), jehož jsme ouhými stíny, jest ovšem pánem nebes a země. Proto jsou tu neustálé připomínány hlavní základy náboženství, kde se mluví o umírání v Kristu.

Praví se, že duchovní otec je sám ztělesnění boží Milosti, jedině On může odemknout bránu vnitřního života. Duchovní učitel je často symbolizován andělem probouzejícím duchovně mrtvou duši z jejího živočišného bytí. Je to onen rozsévač z evangelia, který v určitých dobách rozhazuje duchovní sítě do vyvolených duší. Ovšem pak není Jehovou, jestliže některé padne na skálu, jiné na cestu, do trní a také do úrodné půdy. Podle toho bude i příští ovoce.

Jakým způsobem zasvěcoval mistr Jan Valentin Andrea to nevíme, jednak něco takového jeho žáci přísně tajili, jednak by si tím přivodil nepřátelství ostatních theologů, kteří o vnitřním životě neměli ani potuchy.

Prorok Eliáš vrhne svůj plášť na orajícího Elisea a ten naplněn Duchem, opustí vše a stává se jeho žákem. Ježíš přenášel Ducha pouhým olovením, když to apoštolové a první křesťané tak činili vkládáním rukou na halvu pokládáním neofyta. Albigenští tak činili dokonce pouhým polibkem.

Mistr Jakub Böhme přenášel dech boží způsobem, jak je symbolicky znázorněno v zednářských rituálech. Popis najdeme v bibli, kde je líčeno, jak prorok Eliáš probouzí mrtvého syna jedné vdovy ze Sidonu (7. Král. XVII/21). Apoštol Pavel podobným způsobem vzkřísil mrtvého mládence Eutycha, který během kázání spadl z okna vyššího patra na ulici a byl považován za mrtvého (Skutky XIX/9-10).

Tato duchovní prakse je v bibli pečlivě zamaskována a klíče drží v rukou jedině duchovní učitel. Někdy se stává, že duchovní učitel zůstane skryt. Projevuje se více nebo méně pouze ve snách a jinak také ve vidění.

Mluví se o trojím příchodu Páně. První se děje v hluboké noci mrtvé duše, která je naplněna obavy a starosti tohoto světa. Tam zasévá božský rozsévač své sémě, což se nazývá oplozením. To je také šťastná doba dětství žákova, který se zatím těší zevními i duchovními věcmi.

Druhý příchod se děje, ovšem symbolicky řečeno, za svítání, když se v duši narodí boží nemluvnátko. Je to pračlověk v nás, který ještě není duší srávně pochopen a nevyhnal z ní svého protivníka, starého Adama, což je opět jenom touha po uplatnění třeba již vyšších osobních tužeb. Stav je jinak znázorněn narozením, ukřižováním a zmrtvýchvstáním.

Třetím příchodem Krista v duši neofytově hyne starý zevní svět. Duchovní člověk, prošel ohněm očisty a hlubí v duši poslední zbytky starého Adama, vstupuje na nebesa, tj. Stává se neohrazeným Duchem. Stáv dává dokonalé osvětlení a je nezýván realizováním Boha.

K uskutečnění třetího stupně přichází jen některé omilostněné duše. Jinak je to vzácný stav, jaký již nedopouští pád do živočišného života. Předcházející oba stavy nejsou prosty omylů, bludů, fanatismu a také pádů. Proto také mnozí světcí hlásají vedle cenných a hlubokých pravd, také mnoho nesmyslů a ověr.

Duchovní žák po svém zasvěcení měl věnovati svoje denní povinnosti, musel věnovat svoje myšlení Bohu, zkracovat spánek a pilně pěstovati meditace. Na něho platí verše evangelia: Žijte ve světě, ale buďte dětmi světa! (Jan XVII/ v. 5-15. Stažený smysl vět). Jeho askeze je obsažena hlavně v myšlenkách. Žije třeba i ve velkoměstském ruchu klidně a odpoutaně jako lesní poustevník.

Kromě denních meditací měl žák pěstovat t. zv. „vnitřní bdění“, což spočívá hlavně v tom, udržovat mysl ve spojení s mistrem. Žák musí mít zahrocenou mysl, jejím hrotem je vnitřní Božství. Asi tak jako zamilovaná dívka dlí za všech okolností u svého miláčka, jako člověk, který očekává nějaké důležité rozhodnutí, platné pro celý další život, jistě nebude pěstovat jiné myšlenky. Vše to jest věcí cviků a nadání.

Po svém zasvěcení a v době pobytu v Lešn+, věnuje se Komenský skoro celý svůj čas vnitřnímu životu o čemž svědčí jeho hluboké duchovní díla. Odtud jsme vlastně čerpali látku pro náš dosti těžký námět. Citovat jeho vlastní slova, ještě k tomu ve středověké češtině, bylo by pro posluchače jistě málo srozumitelné, ale také unavující.

Tam také uzrává k působení apoštolskému o čemž svědčí jeho díla, jednak také život askety nemajícího domova. Z jeho práce však vidíme, že nedosáhl uskutečnění třetího stupně duchovního zasvěcení. Bránila mu v tom hlavně jeho všestranná vědecká ráce, jaká je dosnes uznávaná po celém vzdělaném světě.

Vykonával pečlivě službu duchovního pastýře, pečuje o své roztroušené ovečky, snáší s nimi jejich bol. Posiluje jiné svými útěšnými dopisy, knihami a jinak. Současně pracoval na několika vědeckých dílech. Již tehdy nabývá světového jména a jako edagog a reformátor školství je zván do Anglie a Švédska.

Když jeho vědecké práce se staly kořistí plamenů, putuje opět z místa na místo. Poslední útulek nachází v Amsterdamu v domě bohatého a vzdělaného měšťana Vavřince de Goera, který o něj pečoval. Tam ještě jednou zaplanul jeho duchovní genius, pracuje na zlepšení školství, produchovnění křesťanství, připravuje ro tisk několik literárních prací a okouší se uskutečnit myšlenku o sbratření lidstva.

Méně známe jsou jeho styky s ostatními duchovními směry, jaké tam propagovali Jiří Gichtl, Jan Leadová, madam Bourilgnon a jiní. Tam také vidí umírat slavnou Jednotu bratrskou a marně hledá následovníka pro svůj biskupský úřad. Protože již nikoho nenašel, proto je také zván posledním biskupem Jednoty bratrské. Spisek Kšaft

umírající Jednoty bratrské je truchlivým dokladem.

Umírá v Naardenu dne 15. listopadu 1670 ve vysokém věku 78 let s povzdechem na rtech: „Pane, Tobě děkuji, za to, žes mne učinil mužem touhy!“ Praví o sobě, že nebýt jeho nadějí, jistě by svoje těžké břímě neunesl. Jeho hrob zdobí ještě dnes krásný náhrobek a on sám žije ve svých dílech, která ukazují zralým duším Přímostou stezku jako stezku života. Vedle Labyrintu a Ráje srdce jsou to hlavně spisy: Hlubina bezpečnosti a také Jednoho jest zapotřebí.

Shrňme-li jeho životní dílo, vidíme, že Komenský jako praktik stezky k vnitřnímu životu nebyl nepraktický snílek ani fantasta. Našel v sobě ráj srdce, a také ve svých dílech ukazuje i ostatním duším praktickou stezku k němu vedoucí. Stupně monistického mudrce nedosáhl, poněvadž jeho přísná křesťanská výchova mu nedovolovala vystoupiti ze začarovaného kruhu křesťanského dualismu. Taková brzda zabraňovala i jiným křesťanským velikánům dosáhnouti dokonalého osvětlení a věčného míru v uskutečnění Absolutna.

Ve svém životě plném utrpení a střádání nehledá útěk zvenčí, nýbrž v nitru – v ráji srdce. Sám trpce zkoušen, skýtá jiným duchovní útěchy, a pomáhá všude tam, kde je toho zapotřebí. Jeho práce o zlepšení vyučovacího systému byly dětem velkým požehnáním.

Sám štvanec bez domova, cítí s lidem, miluje lid, bez rozdílu sociálního postavení, poněvadž v nich vidí trpícího Boha: proto také nezná nepřátel, neboť vše jest ro něho pouhým projevem vůle Boží.

Neusále volá po praktickém křesťanství vnitřních prožitků a odsuzoval farisejské vychloubání Kristovými zásluhami, zdůvodňováním duchovního úřadu a s tím spojenou vnitřní prázdnotou, polepenou lesklými cetkami zevních obřadů.

Jeho volání vyznívá v krátkých slovech, že pravým křesťanem jest pouze ten, kdo křížováním starého Adama, našel v sobě Pračlověka – Krista a s ním našel také naše poslední útočiště – RÁJ SRDCE.

Acharad: Osobnost českého hermetismu

Adámek Karel (pseudonym Jaroslav Hradinšský)

Narodil se 13. 3. 1840 v Hlinsku. Manželka Terezie Karolína rozená Štilíková (1842-1922), se kterou měl syna Karla Václava (1868-1944). Politik, spiritista. Výběr z díla: *Doba poroby a vzkříšení* (A. Mareš, 1878). Zemřel 11. 1. 1918 v Hlinsku.